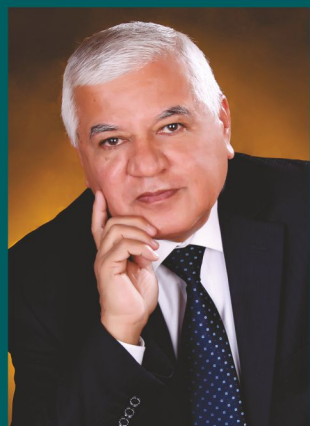

Abdig'affor Gadayev – tibbiyot fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan tibbiyot xodimi. 2012-yilga qadar Toshkent tibbiyot akademiyasi tibbiy pedagogika fakulteti umumiy amaliyot vrachi tayyorlash kafedrasining mudiri va asoschisi, ayni vaqtda 3-son ichki kasalliklar kafedrasini professori.

U Sankt-Peterburg tibbiyot universitetining ichki kasalliklar propedev-tikasi kafedrasida doktoranturada tahsil olgan. A.Gadaye A.QSH, Buyuk Britaniya, Daniya va boshqa qator mamlakatlarda bo'lib, u yerdagi tibbiyot oliy o'quv yurtlari va shifokorlar faoliyati bilan yaqindan tanishgan va ularning ijobiy tomonlarini respublikamizda faol joriy etmoqda.

Professor A.Gadaye yurak qon-tomir kasalliklari profilaktikasi, nefrologiya va tibbiyot oliy o'quv yurtlarida yangi pedagogik texnolo-giyalarni joriy etishga bag'ishlangan uch yuzdan ortiq ilmiy ishlar, shu

jumladan, yuqori kurs talabalari va umumiy amaliyot shifokorlarining yaqin hamrohlariga aylangan «Umumiy amaliyot vrachlari uchun ma'ruzalar to'plami», «Umumiy amaliyot vrachlari uchun qo'llanma», «Umumiy amaliyot vrachlari uchun amaliy ko'nikmalar to'plami» va «Ichki kasalliklar», «Amaliy elektrokardiografiya» kabi o'zbek tilida ilk bor chop etilgan kitoblarni muallifi.

Ma'rif Shokirovich Karimov – tibbiyot fanlari doktori, professor, Toshkent tibbiyot akademiyasi davolash hamda tibbiy pedagogika fakultetining ichki kasalliklar propedev-tikasi, kasb kasalliklari kafedrasining mudiri. U 1988-yildan ushbu kafedrada assistent, 1999-yildan esa professor, 2000-yildan kafedra mudiri lavozimlarida faoliyat ko'rsatmoqda.

Ma'rif Shokirovichning ilmiy izlanishlari revmatologiyaning dolzarb muammolari va nospesifik yallig'lanishga qarshi dori vositalarining oshqozon-ichak tizimiga salbiy ta'siri mavzulariga bag'ishlangan. Professor M.Sh.Karimov tomonidan 185 dan ortiq ilmiy ishlar, bitta monografiya va ellikdan ortiq o'quv-uslubiy qo'llanmalar chop etilgan bo'lib, ular o'quv jarayonini tashkil etish va mukammallashtirishda muhim ahamiyatga ega.

M.Sh.Karimov Germaniya, Turkiya, Janubiy Koreya, Yaponiya va boshqa qator mamlakatlarda o'tkazilgan xalqaro ilmiy-amaliy konferen-siyalarda ishtirok etgan.

Xolmurod Sadullayevich Axmedov – tibbiyot fanlari doktori, Toshkent tibbiyot akademiyasi tibbiy pedagogika fakultetining 3-ichki kasalliklar kafedrasini mudiri.

Mehnat faoliyatini ichki kasalliklar propedev-tikasi kafedrasini assistenti va vrach revmatologlikdan boshlagan. So'nggi 15 yilda umumiy amaliyot vrachi faoliyatining alohida fan sifatida shakllanishida faol qatnashib kelmoqda. Oilaviy tibbiyot asoslarini AQSH va Buyuk Britaniyadagi maxsus tayyorgarlik kurslarida o'rgangan.

X.S.Axmedov yetmishdan ortiq ilmiy maqolalar, uslubiy qo'llanmalar va, shu jumladan, «Umumiy amaliyot vrachlari uchun amaliy ko'nikmalar to'plami» kitobining hammuallifi.

ICHKI KASALLIKLAR PROPEDEVTIKASI

A.G. GADAYEV
M.SH. KARIMOV
X.S. AXMEDOV

A.G. GADAYEV
M.SH. KARIMOV
X.S. AXMEDOV

ICHKI KASALLIKLAR PROPEDEVTIKASI

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI SOG‘LIQNI SAQLASH VAZIRLIGI
TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI

A.G. GADAYEV, M.SH. KARIMOV, X.S. AXMEDOV

ICHKI KASALLIKLAR

PROPEDEVTIKASI

Tibbiyot institutlarining Davolash ishi va Kasb ta’limi
davolash ishi yo‘nalishlari talabalari uchun
Darslik

TO‘LDIRILGAN QAYTA NASHR

Toshkent-2021

UO‘K 616.1/4(075)
KBK 51.1(50‘)2
G 13

Gadayev, Abdug‘affor.

Ichki kasalliklar propedevtikasi [Matn]: tibbiy-ilmiy nashr / A.Gadayev, M.Sh.Karimov, X.S.Axmedov. – Toshkent: Muharrir nashriyoti, 2021, 712 b.

ISBN 978-9943-5269-5-2

UO‘K 616.1/4(075)
KBK 51.1(50‘)2

Mazkur kitob ichki kasalliklar propedevtikasi o‘quv rejasiga mos ravishda yozilgan va III kurs talabalariga mo‘ljallangan. Shu bilan bir qatorda, u an‘anaviy yozilgan qo‘llanmalardan bir muncha farq qiladi. Unda ichki kasalliklar propedevtikasi fanining negizini tashkil etuvchi bemorlarni obyektiv tekshirish ko‘nikmalarini bajarish suratlarda ko‘rsatilgan va jadvallar ko‘rinishida keltirilgan. Bunday yondoshish talabalarning amaliy ko‘nikmalarni mukammal egallash imkoniyatlarini yanada kengaytiradi. Shuningdek, kitobda keng tarqalgan kasalliklar va zamonaviy asbobiy tekshirishlar to‘g‘risida ham III kurs talabalari o‘zlashtirishi lozim bo‘lgan darajada axborotlar berilgan. Bularning barchasi qo‘llanma ilk bora klinikaga qadam qo‘ygan bo‘lg‘usi shifokorlarning yaqin yordamchisiga aylanadi, deyishga asos bo‘ladi.

Kitobning mazkur qayta nashrida COVID-19 infeksiyasining birlamchi profilaktikasi to‘g‘risida ham ma‘lumotlar keltirilgan.

Kitob Toshkent tibbiyot akademiyasi ilmiy kengashi tomonidan nashrga tavsiya etilgan; O‘zbekiston Respublikasi Oliy va o‘rta maxsus ta‘lim vazirligining 2013-yil 20-dekabrda 484-sonli buyrug‘iga asosan tibbiyot institutlarining Davolash ishi va Kasb ta‘limi davolash ishi yo‘nalishlari talabalari uchun Darslik sifatida tavsiya qilingan.

Taqrizchilar:

S.Yu.Tursunov – Andijon davlat tibbiyot instituti ichki kasalliklar propedevtikasi kafedrası professori, O‘zbekistonda xizmat ko‘rsatgan fan arbobi, tibbiyot fanlari doktori.

X.T.Miraxmedova – Toshkent tibbiyot akademiyasi ichki kasalliklar propedevtikasi kafedrası mudiri, tibbiyot fanlari doktori.

Ushbu kitobga tegishli barcha huquqlar himoyalangan. A. Gadayevning yozma ruxsatisiz qo‘llanmani chop etish yoki boshqa tilga tarjima qilish qat‘iyan man etiladi.

ISBN 978-9943-5269-5-2

© A.Gadayev, M.Sh.Karimov, X.S.Axmedov
© « Muharrir nashriyoti»,
Toshkent, 2021

M U N D A R I J A

Qisqartirilgan soʻzlar roʻyhati	12
Soʻz boshi	14
Tibbiyot tarixi haqida qisqacha maʼlumot	16
BIRINCHI QISM	
Umumiy qism	21
<i>Ichki kasalliklar propedevtikasi fani, uning maqsadi va vazifalari</i>	21
“Sogʻliq” va “kasallik” iboralari toʻgʻrisida tushuncha	21
Kasalliklarni tashhislash toʻgʻrisida umumiy maʼlumotlar	23
<i>Vrachlik deontologiyasi asoslari</i>	27
“Vrach – bemor” munosabatlari va shaxslararo muloqot	29
Eshitish mahorati.....	30
<i>Soʻrab-surishtirish mahorati</i>	32
Ochiq savollar	33
Yopiq savollar	33
Holatni aniqlashtiruvchi savollar	34
Mulohaza shaklidagi savollar.....	34
Voqealar ketma-ketligini aniqlaydigan savollar.....	34
Yoʻnaltirilgan savollar	35
<i>Maslahat berish koʻnikmalari</i>	35
<i>Bemorlarni klinik tekshirish usullari va ichki kasalliklarning umumiy belgilari</i>	39
Soʻrab-surishtirish	41
Bemor shikoyatlari	42
Kasallik tarixi (anamnesis morbi)	44
Hayot anamnezi (anamnesis vitae).....	45
<i>Fizik tekshirish usullari</i>	46
Umumiy tamoyillar	46
Umumiy koʻrik.....	47
Koʻrikdan oʻtkazish tamoyillari	47
<i>Bemor holatini baholash</i>	48
<i>Tana tuzilishini baholash</i>	50
Konstitutsiya – tana tuzilishi	50
Qad-qomat va gavdani tutish.....	51
Qadam tashlash	51
Boshni koʻzdan kechirish	51
Yuzni koʻzdan kechirish.....	52
Koʻz va qovoqlarni koʻzdan kechirish	53
Burunni koʻzdan kechirish	53
Ogʻizni koʻzdan kechirish	53
Boʻyinni koʻzdan kechirish	54
Terini koʻzdan kechirish.....	54
Tirnoqlar.....	59
Sochlarni koʻzdan kechirish	60
Teri osti yogʻ toʻqimasini koʻrikdan oʻtkazish.....	61
Limfa tugunlarini koʻrikdan oʻtkazish	61
Mushak tizimini koʻrikdan oʻtkazish	61
Oyoq – qoʻllarni koʻzdan kechirish.....	61
Tanani koʻzdan kechirish	62
Tashqi jinsiy aʼzolari koʻzdan kechirish	62
<i>Paypaslash</i>	62
<i>Perkussiya</i>	64
Perkussiyaning fizik asoslari.....	64
Perkussiya qilish usullari.....	65
Perkussiya oʻtkazish qoidalari.....	67
Perkussiyani klinik qoʻllash	67
<i>Auskultatsiya</i>	68

Auskultatsiya o'tkazishning umumiy qoidalari	69
Laborator - asbobiy tekshirish usullari	70
Antropometriya	71
Ko'krak qafasi aylanasi (ak) va bo'y (b) o'rtasidagi mutanosiblik indeksi	72
Tana haroratini o'lchash	72
Gradusnik turlari	72
Tana haroratini o'lchash usullari va qoidalari	74
Rentgen yordamida tekshirish usullari	79
Endoskopiya, biopsiya va biopsiya materiallarini tekshirish	81
Tekshirishning asbobiy – funksional usullari	81
Radioizotoplar yordamida tekshirish usullari	82
Ultratovush yordamida tekshirish	82
Laborator tekshirish usullari	83
IKKINCHI QISM	
Nafas a'zolari tizimi	84
Nafas	84
Tekshirish usullari	87
So'rab-surishtirish	87
Shikoyatlar	87
Yo'tal (tussis)	87
Balg'am (sputum)	89
Hansirash (dyspnoe)	91
Bo'g'ilish (asthma)	93
Qon tupurish (haemoptysis, haemoptoe)	94
Ko'krak qafasidagi og'riqlar	94
Anamnez	95
Kasallik tarixi (anamnesis morbi)	95
Hayot tarixi (anamnesis vitae)	95
Fizik tekshirish usullari	96
Ko'zdan kechirish	96
Ko'krak qafasi shaklini baholash	96
Nafas turlari	101
Nafas tezligini hisoblash	102
Paypaslash	105
Perkussiya	110
Qiyosiy perkussiya	111
Perkussiya tovushlari va ularning xususiyatlari	115
Topografik perkussiya	118
Auskultatsiya	124
O'pkalarni auskultatsiya qilishning asosiy qoidalari	125
Vezikulyar nafas	128
Bronxial nafas	130
Aralash nafas	130
Qo'shimcha patologik shovqinlar	131
Xirillash (rales)	131
Quruq xirillashlar	132
Hushtaksimon xirillashlar	132
G'ung'illovchi xirillashlar	133
Nam xirillashlar	133
Krepitatsiya (crepitatio)	134
Plevra ishqalanish shovqini	136
Plevraperikardial ishqalanish shovqini	137
Bronxofoniya	137
Tekshirishni laborator - asbobiy usullari	139
Rentgen yordamida tekshirish	139
Endoskop yordamida tekshirish	140

Funksional tashhislash usullari	141
O'pka ventilyatsiyasi ko'rsatkichlari	142
Pikfloumetriya	146
Nafas chiqarishning eng yuqori tezligi tekshirilayotgan kishi uchun bo'lishi lozim bo'lgan ko'rsatkichni hisoblash.....	148
Plevrani punksiya qilish	152
Laboratoriya tekshirish usullari	153
Balg'amni tekshirish	153
Plevra suyuqligini tekshirish	158
Asosiy klinik sindromlar	162
O'pka to'qimasini o'choqli zichlashish sindromi	162
O'pkada bo'shliq hosil bo'lish sindromi	163
Plevra bo'shlig'ida suyuqlik yig'ilish sindromi	164
Plevra bo'shlig'ida havo yig'ilish sindromi	165
Bronxospazm sindromi	166
Tashqi nafas faoliyatining yetishmovchiligi	166
Nafas a'zolari kasalliklari	169
Bronxit	169
O'tkir bronxit	169
Surunkali bronxit.....	171
Bronxial astma	173
O'tkir zotiljamlar	176
Krupoz zotiljam.....	179
O'choqli zotiljam	181
O'pka absessi	182
Plevritlar	184
Quruq plevrit.....	184
Ekssudativ plevrit.....	185
Bronxoektaz kasalligi	187
Pnevmoskleroz	189
O'pka raki	190
UCHINCHI QISM	
Yurak qon-tomir tizimi	193
Yurak sikli	194
Yurak siklini davrlari va bosqichlari	195
Yurak va magistral qon – tomirlarning tana yuzasidagi proyeksiyasi	197
Tekshirish usullari	198
So'rab – surishtirish	198
Shikoyatlari	198
Ko'krak qafasidagi og'riq	198
Hansirash (dyspnoe)	201
Nafas qisishi (asthma)	202
Yo'tal (tussis)	202
Qon tupurish (haemoptysis, haemoptoe)	202
Shishlar.....	203
O'ng qovurg'a ostidagi og'riq.....	203
Yurak tez urib ketishi.....	203
Bosh og'risi, aylanishi va boshqa shikoyatlar.....	203
Anamnez	204
Kasallik tarixi (anamnesis morbi)	204
Hayot tarixi (anamnesis vitae)	204
Umumiy tekshirish usullari	204
Ko'rik	204
Shishlar.....	206
Qo'l barmoqlari oxirgi falangalari shakli.....	207
Yurak sohasi ko'rigi.....	207

Tomirlarni koʻzdan kechirish.....	208
Paypaslash	209
Yurak choʻqqi turtkisini baholash.....	209
Yurak choʻqqi turtkisi xususiyatlari.....	211
Yurak turtkisi borligini aniqlash	213
Koʻkrak qafasi titrashi borligini aniqlash.....	214
Yurak sohasi va uning atrofida kuzatiladigan boshqa turdagi pulsatsiyalar	215
Perkussiya	216
Perkussiya qilish tartibi.....	216
Yurakni nisbiy toʻmtoqlik chegaralarini aniqlash.....	216
Yurak nisbiy toʻmtoqligi chegaralarini oʻzgarishi	220
Tomir tutami chegaralarini aniqlash	222
Tomir tutami chegaralarini oʻzgarishi.....	223
Yurak beli va konfiguratsiyasini aniqlash.....	223
Yurakning mutlaq toʻmtoqlik chegarasini aniqlash	225
Yurakning mutlaq toʻmtoqlik chegaralarining oʻzgarishi.....	227
Auskultatsiya	227
Yurak tonlari	229
Yurak tonlarining komponentlari tarkibi	230
Yurak I va II tonlari xususiyatlari	231
Yurak tonlarining oʻzgarishi	232
Yurakning qoʻshimcha tonlari	234
Tonlarning ikkilanishi.....	234
Patologik III va IV tonlar	236
Mitral qopqoqchalarning ochilish toni	237
Bedana ritmi.....	237
Perikard toni.....	237
Shovqinlar	238
Yurak ichi shovqinlari.....	238
Yurakdan tashqari (ekstrakardial) shovqinlar	241
Yurak auskultatsiyasining asosiy qoidalari	241
Shovqinlarni tasnifi.....	244
Arteriyalar auskultatsiyasi	246
Venalar auskultatsiyasi	248
Arteriyalarda pulsni tekshirish	248
Arteriyalarda pulsni aniqlash texnikasi.....	249
Bilak arteriyasida pulsni baholash	249
Izohlar	252
Arteriya devorining xususiyatlari.....	253
Pulsning xususiyatlari	253
Puls tezligining fiziologik oʻzgarishlari.....	253
Pulsning ayrim patologik holatlardagi oʻzgarishlari	254
Bradikardiya	255
Turli boshqa arteriyalarning joylashishi va ularni paypaslash joyi.....	259
Venoz pulsni tekshirish.....	262
Yurakni asbobiy tekshirish usullari	263
Sfigmografiya	263
Flebografiya	264
Arterial qon bosimi va uni oʻlchash usullari.....	265
Auskultatsiya usuli.....	266
Arterial qon bosimini oʻlchash qoidalari	267
Oʻlchash texnikasi.....	268
Paypaslash.....	270
Arterial bosimni meʼyoriy koʻrsatkichlari	270
Arterial bosim koʻrsatkichlarining oʻzgarishi	271
Arterial gipertenziya	271

Arterial gipotenziya.....	273
Elektrokardiografiya	273
Elektrokardiografni ishlash tamoyillari.....	275
Elektrokardiografiyani qayd qilish tizimi.....	276
Standart tarmoqlar	277
Qo'l va oyoqlardagi bir qutbli kuchaytirilgan tarmoqlar	278
Ko'krak tarmoqlari.....	278
Elektrokardiografiyani qayd qilish texnikasi	279
Sog'lom kishining normal elektrokardiogrammasi	282
Yurakni o'tkazuvchi tizimi.....	283
Elektrokardiogramma tahlili	283
Elektrokardiogrammani o'qish	286
Exokardiografiya	291
Fonokardiografiya	293
Reografiya	295
Angiografiya	296
Tomirlarni ultratovush dopplerografiyasi	297
Rentgen yordamida tekshirish usullari	298
To'g'ri proyeksiya.....	298
Yon proyeksiya	299
Yurak shaklining o'zgarishi	301
Chap qorincha o'lchamlarining kattalashishi	303
O'ng qorincha o'lchamlarining kattalashishi	303
Chap bo'lmaca o'lchamlarining kattalashishi.....	304
O'ng bo'lmaca o'lchamlarining kattalashishi	304
Yirik tomirlar dilatatsiyasi	304
O'pka tomirlari.....	304
Kompyuter tomografiyasi	305
Yurak qon-tomir tizimi kasalliklari	306
Gipertoniya kasalligi	306
Simptomatik arterial gipertenziyalar	309
Yurak ishemik kasalligi.....	313
Miokard infarkti	318
Yurak ritmi va o'tkazuvchanligini buzilishi.....	322
Revmatizm (o'tkir revmatik isitma)	335
Yurak nuqsonlari	338
Infeksiyali endokardit.....	349
Yurak yetishmovchiligi.....	355
Tomirlar yetishmovchiligi.....	363
TO'RTINCHI QISM	
Ovqat hazm qilish tizimi	366
Qizilo'ngach	367
Qizilo'ngachni tekshirish usullari	369
So'rab-surishtirish	369
Shikoyatlari	369
Anamnez	372
Qizilo'ngachni fizik tekshirish	372
Laborator - asbobiy tekshirish usullari	373
Qorin bo'shlig'i	375
Oshqozon	375
Oshqozonni tekshirish usullari	379
So'rab-surishtirish	379
Shikoyatlari	379
Anamnez	386
Oshqozonni obyektiv tekshirish usullari	386
Ko'rik	386

Paypaslash	388
Oshqozonni paypaslash usuli	389
Perkussiya	391
Oshqozon chegaralarini aniqlash	391
Sukkussiya	392
Auskultatsiya	394
Laborator - asbobiy tekshirish usullari	394
Harakat faoliyatini tekshirish	401
Ichaklar	408
Tekshirish usullari	410
Soʻrab – surishtirish	410
Shikoyatlari	410
Ich kelishining buzilishi	412
Ich ketishining oʻziga xos xususiyatlari	416
Anamnez	418
Fizikal tekshirish usullari	418
Koʻzdan kechirish	418
Qorinni koʻzdan kechirish	418
Paypaslash	423
Qorin boʻshligʻini yuzaki paypaslashda qadamba-qadam bajariladigan harakatlar	423
Sigmasimon ichakni paypaslash	428
Koʻrichak va yonbosh ichakning oxirgi qismini paypaslash	430
Chambar ichakni paypaslash	432
Perkussiya	434
Auskultatsiya	437
Laborator-asbobiy tekshirish usullari	438
Ichakni rentgen yordamida tekshirish	447
Endoskop yordamida tekshirish	447
Asosiy klinik sindromlar	448
Hazm qilish yetishmovchiligi sindromi	448
Ichak soʻrilishi yetishmovchiligi sindromi	450
Oʻtkir qorin	450
Ovqat hazm qilish tizimidan oʻtkir qon ketishlar	452
Jigar va oʻt yoʻllari	453
Tekshirish usullari	455
Soʻrab-surishtirish	455
Shikoyatlari	455
Anamnez	458
Fizik tekshirish usullari	459
Koʻzdan kechirish	459
Perkussiya	461
Jigar chegaralarini aniqlash	462
Jigarni Kurllov usuli boʻyicha perkussiya qilishda qadamba-qadam bajariladigan harakatlar ..	464
Paypaslash	467
Jigarni paypaslash qoidalari	467
Laborator - asbobiy tekshirish usullari	471
Jigarni funksional tekshirish	471
Pigment almashinuvini tekshirish	471
Uglevod almashinuvini tekshirish	473
Oqsil almashinuvini tekshirish	473
Yogʻ almashinuvi	475
Minerallar almashinuvi	476
Jigarning zararsizlantiruvchi faoliyatini tekshirish	477
Jigarning ajratish faoliyatini tekshirish	477
Rentgen yordamida tekshirish	478
Radioizotop yordamida tekshirish usullari	480

Skaniqlash	480
Duodenal zondlash	481
Duodenal zondlash yordamida olingan o't suyuqligining tarkibini mikroskopda tekshirish	482
Duodenal zondlash yordamida olingan o't suyuqligi tarkibini kimyoviy tekshirish	483
Ultratovush tekshirish	484
Punksiya yordamida biopsiya	484
Laparoskopiya	484
Asosiy klinik sindromlar	485
Giperbilirubinemiya (sariqlik)	486
Sariqlik	488
Jigar to'qimasining yallig'lanish sindromi	496
Jigar zararlanishiga bog'liq portal qon aylanishining buzilishi sindromi	498
O'tkir va surunkali jigar yetishmovchiligi sindromlari	501
Oshqozon osti bezi	504
Oshqozon osti bezini tekshirish usullari	506
So'rab-surishtirish	506
Shikoyatlar	506
Anamnez	507
Obyektiv tekshirish usullari	507
Ko'rik	507
Paypaslash	507
Paypaslash tamoyillari	507
Oshqozon osti bezini paypaslash qoidalari	507
Perkussiya	509
Laborator - asbobiy tekshirish usullari	509
Koprologik tekshirishlar	509
Ultratovush yordamida tekshirish	510
Rentgen yordamida tekshirish	510
Endoskop yordamida retrograd xolangiopankreatografiya	511
Kompyuter tomografiya	511
Oshqozon osti bezi arteriyasi angiografiyasi	511
Radioizotop yordamida tekshirish usullari	511
Oshqozon osti bezi faoliyatini tekshirish	511
Duodenal suyuqlik tarkibidagi fermentlarni tekshirish	512
Qon va siydik tarkibidagi oshqozon osti bezi fermentlarini tekshirish	513
Asosiy klinik sindromlar	513
Oshqozon osti bezining tashqi sekretor faoliyati yetishmovchiligi	513
Ovqat hazm qilish tizimi kasalliklari	516
Qizilo'ngach kasalliklari	516
Ezofagit	518
Qizilo'ngach raki	519
O'tkir gastrit	519
Surunkali gastrit	520
Oshqozon va o'n ikki barmoqli ichak yara kasalligi	524
So'rilishning buzilish (malabsorbsiya) sindromi	527
Surunkali kolitlar	529
Surunkali gepatitlar	530
Jigar sirrozi	532
Surunkali xolesistit	536
Pankreatitlar	539
Surunkali pankreatit	539
BESHINCHI QISM	
Buyrak va siydik ajratish tizimi	542
Nefron va siydik hosil bo'lishi	542
Kanalcha reabsorbsiyasi	544
Kanalcha sekretsiyasi	544

Siydik pufagi	545
Siydik ajralish mexanizmi	545
Tekshirish usullari	546
So‘rab-surishtirish	546
Shikoyatlar	546
Anamnez	550
Fizik tekshirish usullari	551
Ko‘zdan kechirish	551
Paypaslash	553
Buyraklarni paypaslashda qadamba-qadam bajariladigan harakatlar	553
Turtkisimon paypaslash	556
Kirib boruvchi paypaslash	556
Siydik pufagini paypaslash	557
Siydik pufagini paypaslash usuli	557
Perkussiya	558
Buyraklar sohasi bo‘ylab tukillatib urib ko‘rishda qadamba-qadam harakatlar	558
Buyrak arteriyalari auskultatsiyasi texnikasi	560
Laborator - asbobiy tekshirish usullari	560
Fizik xossalarini aniqlash	561
Kimyoviy tekshirish	562
Siydik cho‘kmasini mikroskopda tekshirish	565
Buyraklarning funksional holatini tekshirish	569
Buyraklarni funksional holatini siydikning nisbiy zichligi va uning miqdori bo‘yicha aniqlash usullari	569
Buyrak shishlari	573
Buyrak va siydik ajratish tizimi kasalliklari	574
O‘tkir glomerulonefrit	574
Surunkali glomerulonefrit	575
Piyelonefritlar	577
O‘tkir piyelonefrit	578
Surunkali piyelonefrit	578
Buyrak yetishmovchiligi	580
Buyrakning o‘tkir zararlanishi	580
Buyrakning surunkali kasalligi	581
OLTINCHI QISM	
Suyak-mushak va biriktiruvchi to‘qima tizimi	585
Bo‘g‘imlar	585
Umurtqa pog‘onasi	586
Tekshirish usullari	587
So‘rab-surishtirish	587
Shikoyatlari	587
Anamnez	590
Fizik tekshirish usullari	590
Ko‘rik	590
Bo‘g‘imlarni tekshirishni qadamba-qadam o‘tkazish	591
Mushaklarni tekshirish	605
Umurtqa pog‘onasini tekshirish	605
Umurtqa pog‘onasini qadamba-qadam tekshirish	606
Laborator - asbobiy tekshirish usullari	611
Asosiy klinik sindromlar	614
Reyno sindromi	614
Suyak-mushak va biriktiruvchi to‘qima tizimi kasalliklari	615
Revmatoidli artritis	615
Osteoartroz	616
Biriktiruvchi to‘qimaning tizimli kasalliklari	617
Tizimli qizil yugurdak	618

Tizimli sklerodermiya	620
Dermatomiozit.....	622
Biriktiruvchi to'qimaning tizimli kasalliklariga chalingan bemorlarni davolashning umumiy tamoyillari va profilaktikasi	624
Gemorragik vaskulit.....	624
Anafilaktik shok	625
Allergik shish	626
Eshakyemi	627
YETTINCHI QISM	
Ichki sekretiya bezlari va moddalar almashinuvi tizimi	629
Tekshirish usullari	630
So'rab-surishtirish	630
Shikoyatlari	630
Anamnez	630
Fizikal tekshirish usullari	631
Ko'rik	631
Paypaslash	634
Qalqonsimon bezni qadamba-qadam paypaslash.....	634
Perkussiya	636
Auskultatsiya	636
Laborator - asbobiy tekshirish usullari	637
Glikirlangan gemoglobin.....	639
Ichki sekretiya bezlari va modda almashinuvi tizimi kasalliklari	640
Diffuz toksik buqoq.....	640
Gipotireoz.....	642
Qandli diabet	643
Semizlik.....	648
SAKKIZINCHI QISM	
Qon tizimi	651
Tekshirish usullari	653
So'rab-surishtirish	653
Shikoyatlar	653
Anamnez	655
Fizik tekshirish usullari	656
Ko'rik	656
Paypaslash va perkussiya	658
Periferik limfa tugunlari	658
Paypaslash qoidolari	659
Taloq	660
Perkussiya qoidolari	660
Taloqni paypaslash.....	661
Laborator - asbobiy tekshirish usullari	664
Qonni morfologik tekshirish	664
Qon tizimi kasalliklari	677
Kamqonlik.....	677
Temir tanqisligi kamqonligi	677
Gemoblastozlar	679
O'tkir leykozlar	681
Surunkali miyeloleykoz.....	683
Surunkali limfoleykoz	684
Eritremiya.....	685
Limfogranulematoz	686
COVID – 19ning profilaktikasi	688
Kasallik tarixini yozish tartibi	689
Foydalanilgan adabiyotlar	710

Tibbiy-ilmiy nashr

A.G. GADAYEV, M.SH. KARIMOV, X.S. AXMEDOV

ICHKI KASALLIKLAR PROPEDEVTIKASI

Muharrirlar: N.Egamqulova, R.Mullaxo‘jayeva

Dizayner: V.Burtsev

Texnik muharrir: F.Azizov

“Muharrir nashriyoti”

Litsenziya: AI № 309. 2017-yil 22-iyun

Terishga 2020-yil 20-dekabrda berildi.

Bosishga 2021-yil 21-yanvarda ruxsat etildi.

Bichimi: 60x84 ¹/₈. «Times» garniturasida ofset usulida chop etildi.

89 shart. b.t. 82,77 hisob nashr tab. Adadi 1000 nusxa.

11-son buyurtma. Bahosi kelishilgan narxda.

“Muharrir nashriyoti” matbaa bo‘limida chop etildi.

100011, Toshkent shahri, Chilonzor tumani, 20^A-mavzei,

So‘galli ota ko‘chasi, 5-uy. E-mail: muharrir@list.ru